

# PRATARMĖ

Ar kūriniai egzistuoja naktimis, kai muziejai uždaryti, o virš reprodukcijų albumų palinkusios stalinės lempos užgesintos? Kas nutinka fotografijoms ir skulptūroms, kai į jas niekas nežiūri, jų neinterpretuoja ir nevertina? Kada ir kaip prasideda meno kūrinų ir kultūrinių artefaktų gyvenimas? Daugelis šiuolaikinių menotyrininkų pritartę, kad žmogaus sukurti kūriniai yra socialinės prigimties, todėl jie ima gyvuoti tik sulaukę atsako – išėję į viešumą, susitikę su žiūrovais, pakliuvę į suvokimo procesą. Kaip yra tvirtinusi semiotikė Mieke Bal, ženklas [kūrinys] yra ne daiktas, o įvykis, ir jo reikšmės kuriasi tik į jį žiūrint. Kitaip tariant, neapžiūrėto ir nesuvokto ženklo tiesiog nėra.

Šio leidinio tema kaip tik koncentruota į suvokimo problematiką. Jame publikuojamuose straipsniuose mažai arba visai nekalbama apie kūrinius ir jų autorius *per se*, veikiau tyrinėjamos sąveikos tarp kūrinų ir suvokėjų. Į šias sąveikas, susitikimus, komunikacines situacijas žvelgiama problemiška, turint omenyje, kad žiūrovo susitikimas su kūriniu niekad nėra betarpiškas, pagrįstas *gryna* estetinė patirtimi. Feminizmo, pokolonializmo, diskurso analizės ir kitų kritinių teorijų paveiktoje menotyroje teigiama, jog suvokimo procesai yra neišvengiamai medijuoti, vyksta per tarpininkus, yra nulemti tiek materialinės ir institucinės kūrinų eksponavimo aplinkos, tiek juos supančio kultūrinio diskurso, tiek specifinių publikos patirčių ir lūkesčių. Būtent suvokimą veikiančius tarpininkavimo rėmus, mechanizmus ir praktikas vienaip ar kitaip analizuoja šio leidinio autorės.

Pirmąją tekstų grupę sudaro straipsniai, nagrinėjantys svarbią meno kūrinų ir kultūrinių artefaktų pristatymo žiūrovams terpę – muziejus ir patalpas. Šioje terpėje vykstantys kūrinų ir auditorijų

susitikimai yra veikiami ar net konstruojami iš pirmo žvilgsnio nematomų institucinių rėmų. Straipsniuose giliau analizuojami šie aspektai: muziejinių kolekcijų formavimo strategijos ir aplinkybės, lemiančios kūrinių įsigijimus; šiuolaikiškam muziejui būdingos socialiai atsakingos parodų rengimo praktikos, kai bendradarbiaujama su suinteresuotomis bendruomenėmis; novatoriškos muziejų edukacijos idėjos ir jų įgyvendinimo perspektyvos; parodų architektūra ir jos vaidmuo formuojant parodos reikšmes bei sąveikas su žiūrovais; parodų kuravimas ir šio fenomeno poveikis meno produkcijai bei recepcijai.

Antroji tekstų grupė daugiau dėmesio skiria diskurso rėmams, t. y. toms atsako į kūrinius praktikoms, kurios lydi viešą pastarųjų gyvenimą. Kadangi publikos nuomonė apie kūrinius dažnai lieka nebyli, tyrinėtojai recepcijos liudijimų ieško kritikos tekstuose, kuratorių veiksmuose, rašytiniuose ir žodiniuose pasakojimuose. Didžioji dalis šio skyriaus autorių nagrinėja naujausių meninių praktikų keliamus iššūkius jų suvokimui. Straipsniuose analizuojamos temos: kaip menininkų naudojamos naujos kūrybinės strategijos keičia kritikos ir kuratorystės veiklos pobūdį; kaip galima spręsti meno kūrinų nesuvokimo problemą pasitelkiant kitų mokslų teorines prieigas; kokias analizės ir vertinimo problemas suponuoja meninės praktikos, įtraukiančios suvokėjus į kūrybinį procesą. Šis skyrius, o kartu ir visas leidinys, baigiamas tekstu, kuris turėtų gražinti skaitytoją prie įtaresnio ir kritiškesnio žvilgsnio į pačius diskurso rėmus, galinčius, pasirodo, netik paveikti, bet ir nulemti meno raidą.

*Linara Dovydaitytė*

*Julija Fomina*